

УДК 374: 378.147.227

Мисан К. Л.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»
освітньо-професійної програми «Позашкільна освіта»,
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Коро-
ленка,
Лебедик Л. В.,
доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри мистецтвознавства та позашкільної освіти,
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Коро-
ленка

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕ- ДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ

Анотація. У статті окреслено шляхи формування професійної толерантності майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти засобами індивідуальної освітньої траєкторії в умовах магістратури, запропоновано структурні компоненти професійної толерантності педагога закладу позашкільної освіти.

Ключові слова: індивідуальна освітня траєкторія, формування, професійна толерантність, педагог закладу позашкільної освіти, підготовка.

Abstract. The article outlines ways of forming the professional tolerance of future teachers of extracurricular education institutions by means of an individual educational trajectory in the conditions of a master's degree, and proposed structural components of the professional tolerance of a teacher of an extracurricular education institution.

Key words: individual educational trajectory, formation, professional tolerance, teacher of an out-of-school education institution, training.

Постановка проблеми, її актуальність. Формування професійної толерантності як інтегративної характеристики професійної діяльності майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти засобами індивідуальної освітньої траєкторії є актуальною з точки зору уточнення її сутності, структури, найбільш суттєвих характеристик. Індивідуальна освітня траєкторія як інструмент формування професійної толерантності є гнучким підходом, що дозволяє адаптувати навчання під потреби дитини, включає: вибір темпу навчання, виходячи з можливостей дитини; персоналізацію освітніх завдань відповідно до інтересів і потреб; постійний моніторинг та корекцію прогресу з боку педагога, досягаючи толерантності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що проблема формування професійної толерантності майбутніх педагогів, у тому числі засобами індивідуальної освітньої траєкторії, привертала увагу багатьох вітчизняних і

зарубіжних учених. Сутність педагогічної взаємодії досліджували В. Андрущенко, А. Бойко, С. Гончаренко, В. Кремень, П. Лушин, М. Окса, В. Стрельников [5–6], Ю. Тодорцева, О. Федій, Л. Хомич, Т. Чукавіна, Н. Шиян та ін. Означена проблема стосовно педагога закладу позашкільної освіти розглядалася у наших попередніх розвідках [1–4] та ін.). У той же час умови формування професійної толерантності як інтегративної характеристики професійної діяльності майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти засобами індивідуальної освітньої траєкторії не були предметом цілісного педагогічного дослідження.

Мета статті – виявлення шляхів формування професійної толерантності майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти засобами індивідуальної освітньої траєкторії в умовах магістратури.

Завдання роботи – окреслення структурних компонентів професійної толерантності педагога закладу позашкільної освіти та їх формування засобами індивідуальної освітньої траєкторії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування професійної толерантності майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти засобами індивідуальної освітньої траєкторії (ІОТ) потребує уточнення сутності, структури означеної діяльності, її найбільш суттєвих характеристик. За основу розуміння сутності формування професійної толерантності як інтегративної характеристики професійної діяльності майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти засобами ІОТ, у дослідженні беремо її об'єктивну приналежність до соціально-педагогічної сфери як її різновиду. Формування професійної толерантності засобами ІОТ як інтегративної характеристики професійної діяльності майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти як різновид соціально-педагогічної діяльності має структуру, в якій мета пов'язана з навчанням і вихованням майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти засобами ІОТ; способи діяльності – з організацією означених процесів; результати – з навченістю й вихованістю майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти.

Толерантність педагога закладу позашкільної освіти виявляє його ставлення, рівень відповідальності за побудову діалогічних відносин із суб'єктами освітнього процесу, є одним з ключових компонентів професійної діяльності педагога (В. Стрельников [5, с. 71–74; 6, с. 34–38]). Відсутність у нього толерантності негативно впливає на розвиток особистості вихованців, знижує ефективність його професійної діяльності в цілому [4, с. 243–246].

Толерантність є необхідна для сучасного педагога професійна якість, що виявляється в «усвідомленні себе гуманною особистістю, у здатності керувати своїми емоційними та вольовими проявами в проблемних ситуаціях суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Толерантність відображає гуманний тип ставлення до іншого (учня, студента), що характеризується прийняттям позиції й точки зору іншого, співпереживанням його емоційного стану, вербальної й невербальної підтримки суб'єкта комунікації.

Слід зазначити, що в останні роки толерантність стала міжнародним термі-

ном, який використовується для характеристики способів співіснування і взаємодії людей, що відрізняються один від одного за багатьма ознаками. Толерантність означає відмову від догматизму, від абсолютизації права на істину, повагу, прийняття і правильне розуміння багатого різноманіття культур світу, форм самовираження і способів прояву людської індивідуальності.

Учені розглядають толерантність як цінність соціокультурної системи, внутрішній стрижень соціально-психологічного буття. Це комплексний феномен, що виявляє ставлення людини до себе, власної діяльності й навколишнього світу. Натомість дослідники підкреслюють, що поза ставленням до іншої людини не існує толерантності як цінності. Толерантність як цінність є поведінковим орієнтиром, що визначає мету й сенс спрямованої соціальної активності особистості, її діяльності як соціального суб'єкта.

Толерантність є інтегральною характеристикою індивіда, яка виявляє його здатність активно взаємодіяти з зовнішнім середовищем у проблемних і кризових ситуаціях (П. Лушин). Метою цієї взаємодії є успішність адаптації, врівноваження свого стану для розвитку позитивних взаємин з людьми, довкіллям і власним «Я», неприпустимістю їхньої конфронтації.

Розуміння толерантності, як інтегральної характеристики майбутніх педагогів закладів позашкілля, пов'язане з виявленням їхньої особистісної позиції, ціннісного ставлення до взаємодії і співпраці з вихованцями. У професійній діяльності педагога закладу позашкілля способом реалізації толерантності засобами ІОТ є принципи побудови взаємодії з вихованцями і технології, необхідні для реалізації цих принципів [2, с. 157–162; 4, с. 243–246].

Побудова освітнього процесу в напрямку персоналізації вимагає визнання того факту, що молода людина створює себе як особистість сама, обираючи й опановуючи в культурі саме те, що відповідає її власним потребам, прагненням і можливостям (Г. Костюк, С. Рубінштейн). Особистісний підхід є етичною основою освітніх процесів, які будуються на відносинах взаємоповаги, прийняття, особистісної довіри, співпраці.

Професійну толерантність майбутніх педагогів закладів позашкілля вважаємо особливою формою їхнього особистого ставлення до мети, завдань, змісту власної діяльності, способів її здійснення, що має прояв у демократизації взаємодії педагога і його вихованців як головних суб'єктів освітнього процесу у закладі позашкілля, використанні в організації освітнього процесу методик і технологій, які забезпечують діалог з вихованцями як рівноправними суб'єктами освіти, відкритості до сприйняття й конструктивного використання усього нового, що стосується мети, змісту та методів підготовки вихованців у закладі позашкілля.

При визначенні структури професійної толерантності як інтегративної риси педагога закладу позашкілля ми виходили з того, що феномен толерантності описується когнітивним, емоційним і діяльнісним компонентами. Дослідники розглядають толерантність як: а) цінність соціокультурної системи; б) внутріш-

ній стрижень соціально-психологічного буття; в) комплексний феномен, де виявляється ставлення до навколишнього світу, до себе, до власної діяльності (хоча поза ставленням до іншої людини толерантності як цінності не існує); г) цінність, що є поведінковим орієнтиром, який визначає мету соціальної активності як соціального суб'єкта.

Висновки. Професійна толерантність майбутнього педагога закладу позашкілля є інтегральною характеристикою, яка визначає спрямованість і принципи його взаємодії з вихованцями, зумовлює їхній розвиток як суб'єктів освітнього процесу засобами індивідуальної освітньої траєкторії. У контексті взаємодії педагога закладу позашкілля і його вихованців професійна толерантність забезпечує можливість активного навчання за індивідуальною освітньою траєкторією, вільного і відкритого доступу до нової інформації.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі полягають у визначенні стратегії формування професійної толерантності майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти засобами індивідуальної освітньої траєкторії, адже становлення особистості дитини відбувається через розвиток її гуманістичної культури і толерантності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мисан К. Л., Лебедик Л. В. Безпечне освітнє середовище як фактор формування професійної толерантності майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти. *Безпечне освітнє середовище: нові виклики та сучасні рішення в умовах воєнного і повоєнного часу* : збірник наукових статей, тез доповідей та інших матеріалів II Всеукр. наук.-практ. конф., 1 берез. 2024 р. / Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера, Ф. І. Полянський, Н. Б. Стрийвус, Г. І. Герасимчук. Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В., 2024. 463 с. С. 174–177.

2. Мисан К. Л., Лебедик Л. В. Професійна толерантність як інтегративна характеристика професійної діяльності майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти в умовах магістратури. *Мистецтво, мистецька та позашкільна освіта: історія, теорія, практика, перспективи взаємодії* : матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф. (відкрита для іноземних учасників) (29-30 листоп. 2023 р., м. Полтава) / упоряд. М. М. Погребняк. Полтава : ПП Астроя, 2024. 237 с. С. 157–162.

3. Мисан К. Л., Лебедик Л. В. Професійна толерантність як інтегративна характеристика професійної діяльності майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти в умовах магістратури. *Наука і освіта в глобальному та національному вимірах: виклики, загрози, перспективи розвитку* : тези доповідей II Міжнар. наук.-практ. конф. (16–17 листоп. 2023 р., м. Лубни). Полтава; Лубни; Миргород, 2023. 284 с. С. 57–60.

4. Мисан К. Л., Лебедик Л. В. Формування професійної толерантності як інтегративної характеристики професійної діяльності майбутніх педагогів за-

кладів позашкільної освіти. *Вдосконалення позашкільної освіти в умовах сучасних трансформацій* : матеріали I Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (Кропивницький, 19 берез. 2024 р.) / За заг. ред. Т. С. Плачинди. Кропивницький : ПП «Поліум», 2024. 290 с. С. 243–246.

5. Стрельніков В. Ю. Акмеологічна компетентність викладача вищої школи. *Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки»*. Черкаси : ЧНПУ імені Богдана Хмельницького, 2013. № 31 (244). С. 71–74.

6. Стрельніков В. Ю. Технології «діадної взаємодії» та ситуаційного навчання студентів. *Педагогічні науки*. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2018. Вип. 71. С. 34–38. URL : <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/10120>